DESPRE VALOAREA VERBALĂ ŞI ADJECTIVALĂ A PARTICIPIULUI

DE

R. OCHEŞEANU şi L. VASILIU

Participiul este modul care, sub formă de adjectiv şi determinînd un nume, arată că asupra obiectului denumit s-a exercitat acţiunea unui verb şi că această acţiune este terminată.

Prin faptul că exprimă o acţiune participiul are valoare verbală; prin faptul că determină un nume, exprimînd calitatea pe care o dobîndeşte un obiect în urma exercitării acţiunii, şi prin aspectul său gramatical, participiul are valoare nominală, de adjectiv.

Dubla valoare a participiului este dovedită de funcţiunile sintactice pe care le are acesta în frază.

În calitate de verb participiul poate avea toate complinirile verbului, cu excepţia complementului direct:

O fată orfană ***crescută*** *de o bunică a ei* NEGRUZZI, Scrieri, I 109, [complement de agent].

Accentul lui Nellu, atît de subit ***muntenizat.*** CEZAR PETRESCU, Calea Victoriei, 98 [circumstanţial de mod].

[Scrisoare:] *o găsii . . .* ***bătută*** *în gard la mine cu un cui.* DUMITRIU, Bijuterii de familie, 49 [circumstanţial de loc şi instrumental].

Tot în calitate de verb, participiul exprimă raporturi circumstanţiale, echivalînd cu propoziţiile respective:

Alte măşti, aceeaşi piesă,
Alte guri, aceeaşi gamă,
Amăgit *atît de-adese*
Nu spera şi nu ai teamă. EMINESCU, Glossa [«pentru că ai fost amăgit», propoziţie circumstanţială de cauză].

BDD-A10252 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:16 UTC)

În calitate de adjectiv, participiul poate avea funcțiune de atribut și de nume predicativ; de asemenea poate avea valoare de substantiv și de adverb:

O milă ***nespusă*** *plutea pe toate fețele.* BASSARABESCU, Vulturii, 3 [« mare », atribut].

Sîntem cu toții ***mulțămiți.*** ALECSANDRI, Teatru, 287 [nume predicativ].

Și pasu-n urma-ți zboară c-o tainică mînie,
Ca ***un smintit*** *ce cată cu ochiu-ngălbenit,*
Cu fruntea-nvinețită, cu fața cenușie
Icoana ce-a iubit. EMINESCU, Amorul unei marmure [substantiv].

Metalica, vibrînda a clopotelor jale
Vuiește în cadență și sună ***întristat.*** EMINESCU, La mormîntul lui Aron Pumnul [adverb].

Participiul care are numai valoare verbală, de obicei nu se poate transforma în substantiv sau în adverb.

Avînd în stare potențială ambele valori (de verb și de adjectiv), participiul apare uneori cu valoare mai pregnantă de verb, alteori cu valoare mai pregnantă de adjectiv. Vom da două exemple dintre cele mai clare, unde nu există nici un dubiu asupra rolului de verb, respectiv de adjectiv, al participiului.

A nopții gigantică umbră ușoară
Purtată *de vînt.* EMINESCU, O călărire în zori [verb].

O față dulce și bălaie,
Un trup înalt și ***mlădiet.*** EMINESCU, Diana [adjectiv].

Sînt cazuri însă, cînd e destul de greu de stabilit valoarea morfologică a participiului. În exemplul:

Te simțeai ***crescut*** *și gîndeai că ai găsit lumea pe care o căutai.* PAS, Zilele vieții tale, I 318, dacă socotim că participiul are sensul de « evoluat », deci exprimînd o calitate, îl considerăm adjectiv; dacă-l luăm însă cu sensul de « înălțat », adică ne referim la situația la care a ajuns persoana respectivă în urma unui proces de creștere, legăm participiul de verbul *a crește* și îl considerăm verb.

Niște coame . . . undoioase se răsfirară peste umerii și pieptarul lui ***înfirat.*** NEGRUZZI, Scrieri, I 21.

Aici participiul *înfirat* poate să exprime rezultatul acțiunii « a coase cu fir pieptarul », și atunci este verb, sau poate să constituie o caracteristică a pieptarului, din punct de vedere calitativ; în această a doua alternativă participiul este adjectiv. Se impune deci găsirea unor criterii sigure pentru a deosebi valoarea verbală de valoarea adjectivală a participiului. În cele ce urmează vom încerca să desprindem cîteva asemenea criterii. Pe baza acestor criterii se va putea completa definiția noțiunii de participiu, determinîndu-i exact sfera și notele caracteristice; aceasta la rîndul ei va fi o contribuție

2—c. 1542

BDD-A10252 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:16 UTC)

la problema mai generală a delimitării categoriei numelui de aceea a verbului.

Diferențierea, întemeiată pe criterii precise, a celor două valori ale participiului, permite o mai mare corectitudine în analiza gramaticală evitîndu-se astfel posibilitatea de confuzie între participiul-verb şi participiul-adjectiv. De asemenea, în elaborarea dicționarelor se vor putea stabili exact cazurile cînd participiilor cu valoare adjectivală trebuie să li se acorde articole separate de ale verbului respectiv, şi cînd participiile cu valoare verbală trebuie să fie tratate la verb.

Pentru a stabili aceste criterii este necesar să vedem în primul rînd care sînt trăsăturile caracteristice ale verbului şi ale adjectivului, care sînt deosebirile dintre ele. Verbul exprimă o acțiune sau prezintă procese sub formă de acțiune: o stare sau trecerea de la o stare la alta (apariția unei caracteristici, modificarea unei caracteristici). Adjectivul exprimă calitatea, însuşirile obiectelor. Ori de cîte ori deci participiul arată un proces terminat, suferit de un obiect, el are valoare verbală.

Un teanc de sumane ***croite*** *aştepta cusutul.* CREANGĂ, Amintiri, 62.

Participiul *croite* nu arată calitatea sumanelor, ci arată că asupra lor s-a săvîrşit acțiunea verbului «a croi». Ori de cîte ori participiul arată o calitate are valoare adjectivală: *Cărturarul lămurea treptat în lungi şi* ***înflorite*** *povestiri de unde i-a venit gîndul acestor săpături.* CEZAR PETRESCU, Comoara regelui Dromichet, 40; aici *înflorit* nu arată că asupra povestirilor s-a săvîrşit acțiunea verbului «a înflori», ci arată o calitate a povestirilor.

Pentru a stabili cu oarecare certitudine valoarea verbală a participiului trebuie să vedem dacă acesta poate fi redat printr-un verb la un mod personal (mai ales într-o propoziție relativă). Participiile negative care n-au verbul corespunzător: *nevăzut*, *nechemat* etc. nu constituie nici o dificultate deoarece verbul e în realitate verbul simplu + prefixul *ne-*.

În ce priveşte referirea la verb trebuie să ținem seama de faptul că participiul unui verb tranzitiv are în majoritatea cazurilor sens pasiv, fie că se referă la forma pasivă propriu-zisă, fie la reflexivul cu valoare pasivă:

Toamna de pe malul mării cu priviri înfricoşate
Urmăreşte-n larg fantome de corăbii ***înecate.*** BOTEZ, Povestea omului, 49 [care s-au înecat].

Torceam şi eram să-ți țes o haină ***urzită*** *în descîntece,* ***bătută*** *în fericire.* EMINESCU, Nuvele, 9 [care a fost urzită], iar participiul verbelor intranzitive (şi reflexive uneori) are sens activ:

Vom fi singuri-singurei
Iar în păr ***înfiorate*** *o să-ți cadă flori de tei.* EMINESCU, Dorința [care se înfioară].

Faptul că adjectivul poate avea grade de comparație ne ajută de asemenea pentru a deosebi funcțiunea verbală de funcțiunea adjectivală a participiului. În exemplele:

BDD-A10252 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:16 UTC)

Din rîndurile lucrătorilor ieşi unul ***înfipt***. PAS, Zilele vieţii tale, IV 152.

Altul mi-am căpătat mai voinic şi mai ***legat***. JARNÎK-BÎRSEANU, Doine, 235.

Adunase viorelele cele mai ***bătute***. VISSARION, Ber Căciulă, 166, funcţiunea adjectivală a cuvintelor *înfipt*, *legat*, *bătut* e evidentă, deoarece ele nu reprezintă acţiunea terminată, suferită de un obiect, ci arată o calitate a acestor obiecte şi de aceea poate comporta grade de comparaţie; în timp ce la participiile cu valoare verbală avînd de-a face cu un proces terminat, desăvîrşit, nu se mai pot distinge diferite grade în terminarea acţiunii. În exemplele:

Cocostîrci ***înfipţi*** *într-un picior*. ALECSANDRI, Paştele.

Beşici mari de sticlă la gură ***legate*** *cu pergament*. EMINESCU, Nuvele, 56.

Un cerc de aur ***bătut*** *cu diamante*. EMINESCU, Nuvele, 6, aceleaşi cuvinte *înfipt*, *legat*, *bătut* au funcţiune verbală.

Nu vom putea spune în nici un caz: cocostîrci *mai înfipţi* într-un picior sau cocostîrci *foarte înfipţi* într-un picior şi nici băşici de sticlă *mai legate* sau *foarte legate* cu pergament.

Trebuie remarcat aici că adjectivele *înfipt*, *legat* şi *bătut* s-au depărtat atît de mult de verb încît au căpătat cu totul alt sens decît sensul verbului:

înfipt = îndrăzneţ

legat = bine făcut, voinic.

Totuşi acest criteriu nu e valabil în mod absolut deoarece sînt categorii de adjective care — fie că prin originea lor sînt vechi comparative sau superlative, fie că ele exprimă însuşiri al căror înţeles nu poate fi modificat prin comparaţie *(inferior, superior, ultim, gata, unic, mort, veşnic, perfect, principal, desăvîrşit, scris, terminat* etc.) nu au în mod obişnuit comparativ. Deci faptul că un participiu poate avea grade de comparaţie ne indică în mod sigur că este adjectiv. Imposibilitatea pentru un participiu de a avea grade de comparaţie nu este însă un indiciu sigur că acesta e verb.

Alături de aceste posibilităţi de distingere a valorii verbale sau adjectivale a participiilor, stabilite pe baza unui raţionament logic, se pot găsi unele indicii care, făcînd parte chiar din frazele în discuţie, sînt mai puţin supuse unor interpretări subiective.

Faptul că participiul datorită naturii sale verbale, are toate determinantele verbului cu excepţia complementului direct poate constitui un criteriu important pentru a deosebi funcţiunea verbală de cea adjectivală a participiului. Astfel în exemplele: *Picioarele lor* ***înfierbîntate*** ***de nisipul pustiului.*** EMINESCU, Nuvele, 16, sau ***Îşi simte*** *atunci* ***cuprins*** ***de braţe reci.*** EMINESCU, Strigoii, în care participiile: *înfierbîntat* şi *cuprins* sînt urmate de un complement de agent, nu poate exista nici o îndoială asupra valorii verbale a acestora.

BDD-A10252 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:16 UTC)

Acelaşi este cazul în exemplele: *Îşi trase iataganul* ***înflorit cu argint.*** SADOVEANU, Opere, VII 10 şi [Roze] ***drapate în purpură regească sau înfoiate-n rochi de argint.*** MACEDONSKI, Rondelul lui Sadi, în care participiile sînt urmate de un complement de instrument.

Natura verbală a participiilor este indiscutabilă şi în legătură cu alte feluri de complemente: de timp, de loc, de scop, sau sociativ. De exemplu: *Străbătură̆m în lung şi-n lat vestitele grădini . . .* ***croite*** *şi* ***sădite mai din vechi.*** HOGAŞ, Drumuri de munte, II 22 [complement circumstanţial de timp] sau *Oamenii* ***veniţi întru întîmpinarea măriei sale cercau în felurite chipuri să afle veşti de ce spune lumea despre steaua cu coadă.*** SADOVEANU, Nicoară Potcoavă, 336 [complement circumstanţial de scop].

În ce priveşte celelalte complemente: de cauză, de relaţie, de mod etc. ele nu constituie un criteriu pentru a stabili valoarea verbală a participiului, deoarece şi adjectivele pot avea complemente de acest fel. În asemenea cazuri trebuie să recurgem tot la analiza logică a funcţiunii participiului stabilind dacă denumeşte o acţiune sau o calitate. Astfel în primul exemplu: *Le vedea ochii* ***înfioraţi de mulţumire.*** CAMILAR, Temelia, 315 [complement circumstanţial de cauză] *înfiorat* are valoare verbală pentru că arată rezultatul acţiunii verbului «a se înfiora», echivalînd cu «care se înfiorau». Iar în exemplul: *Dar simt că-n a lor suflet trecu fior de gheaţă, De-a morţii* ***gălbeneală pieriţi*** *ei sînt la faţă.* EMINESCU, Strigoii [complement circumstanţial de cauză], ***pierit*** are valoare de adjectiv, el arată o calitate a feţei. În alt exemplu: *Dîndu-şi trestia-ntr-o parte Stă copila* ***lîn plecată.*** EMINESCU, Crăiasa din poveşti [complement circumstanţial de mod], *plecată* are valoare verbală, echivalînd cu «care s-a plecat», dar în exemplul: *Şoseaua dreaptă* ***bătută ca în palmă.*** VLAHUŢĂ, Opere alese, 412 [complement circumstanţial de mod] *bătută* e adjectiv, rezultatul acţiunii verbului «a bate» a devenit o calitate permanentă fără ca mintea subiectului vorbitor să se mai gîndească la o acţiune. De asemenea în exemplul: *Vorbele iubirii moarte Vinovate-mi stau în faţă* ***Dovedite de minciună.*** *Cer să sting a lor viaţă.* EMINESCU, Foaie veştedă [complement circumstanţial de relaţie] participiul *dovedit* are valoare verbală echivalînd cu «după ce au fost dovedite», iar în exemplul: *Dragă mi-e leliţa-naltă Şi la mers cam* ***legănată.*** ALECSANDRI, Poezii Populare, 337 [complement circumstanţial de relaţie] *legănată* este adjectiv deoarece arată o calitate a leliţei.

Aceste criterii după care putem deosebi valoarea verbală şi cea adjectivală a participiului sînt totuşi relative. Există unele cazuri cînd se poate atribui în mod greşit valoare adjectivală unui participiu care are în realitate valoare verbală şi invers. De exemplu: *Aparatul de radio era pe măsuţa* ***vopsită*** *în negru.* DUMITRIU, Nuvele, 182. Aici participiul *vopsit* are valoare verbală, el arată un proces terminat suferit de un obiect. Nu trebuie deci să confundăm întreaga sintagmă «*vopsită în negru*» care echivalează cu adjectivul

BDD-A10252 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:16 UTC)

«negru» cu participiul propriu-zis *vopsit* care are valoare verbală. Un alt exemplu: *I s-a scos averea la mezat, a rămas* ***lipită*** *pămîntului.* ALECSANDRI, Teatru, 258. *Lipit* e aici participiu cu valoare verbală, el nu trebuie confundat cu întreaga sintagmă *lipit pămîntului* care echivalează cu adjectivul *sărac.* Deşi după cum s-a văzut din aceste exemple există posibilitatea de a greşi în ceea ce priveşte determinarea naturii verbale sau adjectivale a participiului, criteriile găsite fiind oarecum relative, totuşi în urma unei analize atente se poate ajunge la concluzii juste.

Trebuie amintită aici importanţa pe care o are întotdeauna contextul. Cuvîntul nu trebuie privit izolat, el se manifestă numai în frază, valoarea verbală sau nominală a participiului trebuie dedusă din context.

Vedem aşadar că participiul, în cele mai multe cazuri are valoare de verb. Acest lucru este de aşteptat deoarece participiul intră în sistemul conjugării verbului; în timp ce din punctul de vedere al formei era independent de alte timpuri ale verbului (lat. infinitiv *facere*, perfect *feci*, participiu *factus*, situaţia păstrată în unele cazuri rare în romîneşte: în vechea romînă verbul *a face* avea perfectul ***feci*** şi participiul ***fapt***) în limba actuală este legat de perfectul simplu *(făcui | făcut*; *mersei | mers)*. De asemenea el intră în compoziţia unor timpuri compuse (perfectul compus, viitorul al II-lea etc.) şi a întregii conjugări pasive. Cînd are totuşi valoare de adjectiv se observă că de multe ori, sensul participiului este foarte departe de cel al verbului de la care derivă (part. *legat* = care a fost legat, adj. *legat* = bine făcut, voinic; part. *ajuns* = care a ajuns, adj. *ajuns* = înstărit, cu situaţie; part. *înfipt* = care e înfipt, adj. *înfipt* = îndrăzneţ).

BDD-A10252 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:16 UTC)